

Historische Vereniging Avereest

24^e jaargang 2007



Inleiding	1
Peter W. van Buuren	
Van de bestuurstafel	2
Bestuur, met o.a. de notulen van de jaarvergadering en veel ander nieuws	
De brug bij de van Roijenshoofdwijk is geschiedenis (1852-2007)	4
HenkJan Krikke, <i>over een brug met een historie van anderhalve eeuw</i>	
De Dedemsvaartsche Onderlinge Verzekering Maatschappij van ijzeren schepen	11
Hein Wytzes, <i>de verzekeringsmaatschappij en haar verzekeringen</i>	
Het avontuur van Willem Fluks	14
Tammo Fluks, <i>belevissen van een schipper en zijn schip</i>	
De meidagen van 1940	19
Henk Brinkman, <i>vertelt zijn eigen herinneringen</i>	
Foto middenpagina	21
<i>Personeelsleden van het Gemeentelijk Elektriciteitsbedrijf</i>	
Van de redactie	24
Redactie, <i>verhaalt over o.a. de klik en Hassaïlt</i>	
Muziek tussen de wereldoorlogen	26
Bé Sipkema, <i>over een muzikale familie en haar activiteiten</i>	
Harm	32
Bertus Drent, <i>uit: Boer'nlev'n an de Riest</i>	
Een eeuw geleden	36
Ria Rijnhart-Froeling en Janny Slot-Kelder, <i>uit de krant van honderd jaar geleden</i>	
Johannes Theobaldus Ruijff, handel in orgels	39
HenkJan Krikke, <i>een orgelmaker in Dedemsvaart</i>	
De familie Varwijk en Rotterdam	42
Gerard Varwijk en Peter van Buuren, <i>over transporten naar overzee</i>	

Omslag 2007.

De heer J.G. (Johannes Gerhardus) Peters nam in 1896 de scheepswerf over van H. (Hermannes) Weener. Op deze werf werden voornamelijk ijzeren schepen gebouwd. Voor de gemeente Avereest was het bijzonder jammer dat deze bedrijfstak door sluiting van het kanaal De Dedemsvaart verloren ging. De werf is geheel verdwenen en heeft plaats gemaakt voor woningbouw.

INLEIDING

"Muziek dient tot verstrooiing, tot opvoeding, tot aansporing van geest en hart, tot bevrijding der ziel van hartstochten en is een grote bron van vreugde", zei Aristoteles. Hij was een leerling van Plato en hij was leermeester van Alexander de Grote. Hij schreef standaardwerken over de retorica, de leer der poëzie, de psychologie, de zedenleer en de politiek.

De familie Sipkema zou zich best thuisgevoeld hebben bij bovenstaande uitspraak van Aristoteles, want ook voor deze familie was muziek maken een bron van grote vreugde. Bé Sipkema vertelt erover in zijn artikel "Muziek tussen de wereldoorlogen." Ook Johannes Theobaldus Ruijff hield zich bezig met muziek. Over zijn activiteiten in orgel- en pianobouw schrijft Henk Jan Krikke. Henk Brinkman vertelt ons hoe hij de meidagen van 1940 heeft beleefd. Hij eindigt zijn verhaal met een voor vele ouderen nog een bekend gedicht. Henk Jan Krikke schrijft een interessant artikel over de brug aan de Van Roijenshoofdwijk. In zijn verhandeling over Harm laat Bertus Drent ons meegenieten hoe het waarderingsoordeel van Harm betreffende zijn schoonmoeder zich ten gunste van deze laatste wijzigt. Dat de familie Varwijk iets met Rotterdam heeft, leest u in het artikel: "De familie Varwijk en Rotterdam."

Hein Wytzes komt met een verhaal over de Dedemsvaartsche Verzekering Maatschappij. Hij schrijft in dit artikel o.a. over de verzekering van een schip, dat in 1932 is verkocht aan Willem Fluks. "Het avontuur van Willem Fluks", geschreven door zijn zoon Tammo, leest als een roman. Die Willem Fluks was wel een doorzetter. In de schipperswereld van die dagen verklaarde men hem voor gek, omdat hij zo'n kostbare motor in zijn schip liet bouwen. Ria Rijnhart en Janny Slot nemen u mee naar honderd jaar geleden. Van de redactie zijn er mededelingen over het schip en over de opening van museumseizoen, ook vindt u daarbij een verslag over de Breukelreünie.

Janny Slot zorgt ervoor dat u niets hoeft te missen van de wetenswaardige zaken van het bestuur. Koos Versteeg placht te zeggen: "Wie éénmaal lezen kan, die leert het nooit meer af."

Waarvan akte.
Peter W. van Buuren.

VAN DE BESTUURSTAFEL

Nieuwe leden

In de periode van 1 maart - 1 juni 2007 hebben we de volgende nieuwe leden mogen inschrijven:

G.F.de Jong, Dedemsvaart	C. v. Dijk, Venray
J. Vrielink, Dedemsvaart	G.A. Kuik, Balkbrug
J.v.d. Beld-Otter, Dedemsvaart	T.M. Bakker, Emmeloord
A.W. v.d. Heuvel, Dedemsvaart	H.H. Kosse, Eysstrup (D.)
A. v. Sloten-Meerlo, Urk	J. en A. Hakkers, Ontario (Can.)
B. Kok, Dedemsvaart	E. Nijboer, Nieuw Zeeland
G. Monen-Brinkman, Hoogeveen	fam. van Riet-Timmer, Dedemsvaart
M.R. Hartman, Zwolle	J.W. Schipper, Vorden

Allen hartelijk welkom in onze vereniging.

Verslag ledenvergadering d.d. 11 april 2007

Rond de klok van 20.00 uur heet Barend Rooseboom (voorzitter van de HVA) de aanwezige leden van harte welkom op de jaarvergadering. De turfschuur is redelijk bezet door ongeveer vijftig aanwezige leden, die gehoor hebben gegeven aan de uitnodiging om deze vergadering te bezoeken.

Er zijn een paar brieven binnengekomen voor deze vergadering. Een tweetal leden heeft middels een brief aandacht gevraagd voor de digitalisering van de Dedemsvaartse Courant. De voorzitter deelt mede, dat e.e.a. onze aandacht heeft, doch dat de financiën een probleem zijn.

Van de familie Breukel is een uitnodiging ontvangen voor het bijwonen van een herdenkingsdienst i.v.m. de honderdste sterfdag van de heer S.J.H. Breukel, in de R.K. Kerk op zondag 15 april a.s.

Rooseboom laat vervolgens het jaar 2006 nog eens de revue passeren. Een jaar, waarin ook weer het nodige is gebeurd. Diverse werkzaamheden zijn uitgevoerd, zoals: Onderhoud van ons schip "Avontuur", het plaatsen van een hek aan de zuidzijde van het complex, het schilderen van de ophaalbrug (grondlak) en ook de buitenverlichting is vernieuwd. .

Medio 2006 is er een opduwer aangekocht. Momenteel ligt dit bootje in een loods en wordt door een paar vrijwilligers opgeknapt, aldus de voorzitter.

Ook "binnenskamers" wordt er doorlopend gewerkt om de exposities in de

oudheidkamer, turfschuur en het schip optimaal en aantrekkelijk te houden voor het publiek.

In 2007 staat er weer voldoende op de agenda, aldus de voorzitter. Te denken valt daarbij aan: Het opnieuw schilderen van de ophaalbrug, het aanpakken van de bestrating rondom het leshuis en het herstraten van de kade.

De uitgifte van een boek (in 2009) over de geschiedenis van de voormalige gemeente Avereest (een vervolg op het boek van J. Drent) gaat door! De eerste gesprekken met mogelijke medewerkers hebben plaatsgevonden en een tijdpad is uitgezet. Ook de ontwikkelingen rondom de gashouder vorderen langzaam maar gestaag. De verwachting is, dat er in de loop van dit jaar hierover wat meer te vertellen zal zijn.

De notulen van de jaarvergadering 2006 en het jaarverslag 2006 worden zonder op- en/of aanmerkingen goedgekeurd.

De penningmeester heeft ook het afgelopen jaar haar werkzaamheden weer goed gedaan. De financiën zijn prima op orde. De kascontrole-commissie, bestaande uit mevr. M. Wieten-Sebens en de heer H. Petter, stelde voor de penningmeester décharge te verlenen. De plaats van de heer Petter wordt voor het komende jaar ingenomen door de heer J. Bontius .

Tijdens de bestuursverkiezing worden de drie aftredende en herkiesbare bestuursleden, t.w. Jaap Dijkstra, Hillie Olijve-Vleems en Diny Oosterveen-Kleis, herkozen. De voorzitter stelt vervolgens voor het bestuur uit te breiden met één persoon, t. w. Bert IJmker. De vergadering gaat unaniem akkoord met dit voorstel. Tijdens de rondvraag vraagt de heer Roering of er mogelijkheden zijn om het kanaal "De Dedemsvaart" weer te openen, mede gelet op de te verwachten problemen door de opwarming van de aarde en de daarmee gepaard gaande waterstanden.

De heer Fluks vraagt of er aandacht wordt besteed aan de verzekering van het schip en opduwer i.v.m. de deelname aan Hasselt-Sail.

Erik Kamps vraagt of er contacten zijn geweest met T.V. Oost, teneinde wat meer aandacht te krijgen voor ons complex. De heer Bouwman deelt daarop mede, dat ook omroep "Reest en Vecht" bewegende beelden kent.

De voorzitter sluit omstreeks 21.00 uur de vergadering.

Na een korte pauze worden een aantal "oude films", waarbij nog enig commentaar wordt gevraagd, vertoond.

Ongeveer 10.15 uur bedankt Barend Rooseboom de aanwezige leden voor hun belangstelling en wenst allen wel thuis.

Janny Slot-Kelder

Expositie 2008

In oudheidkamer wordt regelmatig een nieuwe expositie opgesteld. Dit seizoen is nog de expositie over de "Scheepvaart op en rond De Dedemsvaart" te zien. (Dit o.a. in verband met deelname aan "Hasselt-Sail"). Voorafgaand aan dit seizoen is deze expositie op een aantal plaatsen "opgefrist".

Het komende jaar (2008) gaan we een totaal nieuwe expositie samenstellen, nl.: "Ambulante handel in Avereest". De centrale vraag hierbij luidt: "Wie kwam er vroeger bij u aan de deur om iets te halen, bezorgen en/of verkopen?"

Te denken valt dan aan bijv.: De bakker, kruidenier, melkboer, visboer, groenteboer, petrolieboer, voddens-koopman, de "man met 't pak", de man met allerlei bezems, borstels enz. en de verzekeringsagent, etc. etc.

Heeft u voor ons foto's (die we kunnen scannen; u krijgt de originele dan weer terug) of andere materialen, die we voor deze expositie kunnen/mogen gebruiken? Neemt u dan eens voor een afspraak contact op met het secretariaat van de HVA. (e-mail: info@hvavereest.nl of telefoon: 0523 615059).

In het boekje van september komen we nogmaals terug op deze expositie.

Boek "200 jaar Avereest"

Zoals u al hebt kunnen lezen in de notulen van de jaarvergadering hoopt de HVA in 2009 (dan is het 200 jaar geleden dat met het graven van De Dedemsvaart werd begonnen) een boek uit te geven over de geschiedenis van de gemeente Avereest. Het boek moet gezien worden als een aanvulling /vervolg op het boek "Bijdrage tot de geschiedenis van de gemeente Avereest" van Jacob Drent.

Inmiddels heeft het bestuur een aantal personen benaderd die over een bepaald onderwerp een hoofdstuk willen schrijven. De onderwerpen, die inmiddels gekozen zijn, zijn: Oude tijden; Het kanaal; Scheepvaart; Kerkelijk leven; Onderwijs; Industrie; Landbouw; Ommerschans; Joods leven; De oorlogen; 1950 - 2000; Gezondheidszorg; Cultuur; Vervoer; Sport; P.T.T.; Bestuur; Waterschap; Sociale leven en Streektaal.

De HVA zou graag willen dat dit een boek gaat worden van, voor en door de Avereesters (huidige en oud-inwoners van de voormalige gemeente Avereest).

Inmiddels is er op het internet een website geopend waarop u uw verhalen, anekdotes, belevenissen kunt aanleveren bij de webmaster.

Heeft u geen internet, maar wel een verhaal/anekdote of misschien foto's, die we mogelijk zouden kunnen



gebruiken voor het boek? Schroom dan niet en neemt u dan eens contact op met het secretariaat van onze vereniging. (Postadres: De Aak 58, 7701 LB Dedemsvaart, telefoon 0523 - 615059).

Deze website is te bezoeken via www.200jaaravereest.nl of via de website van de Historische Vereniging Avereest (www.hvavereest.nl).

"Dorpsflitsen" op DVD

In de jaren vijftig van de vorige eeuw maakte wijlen de heer Kwant een film, die de naam "Dorpsflitsen" kreeg. Hij trok daarvoor met zijn camera door het hele dorp en maakte diverse opnames. Veel (oud-) Dedemsvaartsers zijn op deze unieke film te zien. De kwaliteit van de film is, gelet op de tijd van opname, nog heel redelijk te noemen.

De HVA heeft het plan opgevat deze film over te zetten op DVD en ter verkoop aan te bieden. De verkoopprijs van de DVD bedraagt € 15,00.

Heeft u belangstelling? U kunt deze bestellen via het secretariaat van de HVA (schriftelijk of via e-mail, liever niet telefonisch!).

Ons streekmuseum is gesloten op 30 juni.

In verband met het "Endless Mind Festival", dat plaatsvindt op het kalkovencomplex, zal ons streekmuseum gesloten zijn op zaterdag 30 juni a.s. Zondag 1 juli hopen wij weer veel belangstellenden voor de historie van de voormalige gemeente Avereest te mogen begroeten.

Het bestuur

DE BRUG BIJ DE VAN ROIJENSHOOFDWIJK IS GESCHIEDENIS (1852-2007)

De brug bij de Van Roijenshoofdwijk in Dedemsvaart

Deze brug werd ook wel de Molbrug genoemd. De brug ontleent de naam aan de scheepsbouwer Jan Mol (1830-1903). Hij had sinds 1860 een scheepswerf aan de zuidzijde van de Moerheimstraat, aan de zgn. Hellingwijk.

Jan Mol was een zoon van de uit Hooogeveen afkomstige scheepsbouwer Andries Lukas Mol. Jan Mol werd als scheepsbouwer opgevolgd door zijn zoon, Jan Mol jr. (1876-1933). Deze zoon woonde vanaf 1912 in het grote huis "Agatha Adriana". Dit huis stond aan de noordzijde van de Moerheimstraat, net over de brug.

De eerste brug kwam in 1852

Mr. I.A. van Roijen uit Zwolle had sinds 1845 ten zuiden van Dedemsvaart veel gronden aangekocht, die westelijk van de Hoofdwijk waren gelegen. Om daar te komen wilde hij graag een brug over de vaart. In 1852 kreeg Van Roijen toestemming voor de bouw van een brug. Deze eerste brug is door hem gebouwd. Het kanaal "De Dedemsvaart" was eigendom van de Provincie. De toestemming voor de brug kwam dan ook van de Provincie Overijssel. Voorwaarde was, dat het een beweegbare brug moest worden. De eerste brug werd een houten ophaalbrug. Er zijn geen afbeeldingen van bekend. De beweging van de brug moest aan de zuidkant komen. Dat had natuurlijk te maken met het jaagpad, dat langs de noordkant van de vaart liep. Er was nog een voorwaarde, nl. dat Van Roijen, zijn erfgenamen of rechtverkrijgenden geen tolgeld mochten heffen, niet over de brug en niet over de weg langs de Hoofdwijk, van Dedemsvaart tot aan de grindweg van Hardenberg naar Ommen. De bediening van de brug moest kosteloos zijn voor de Provincie en voor passanten.

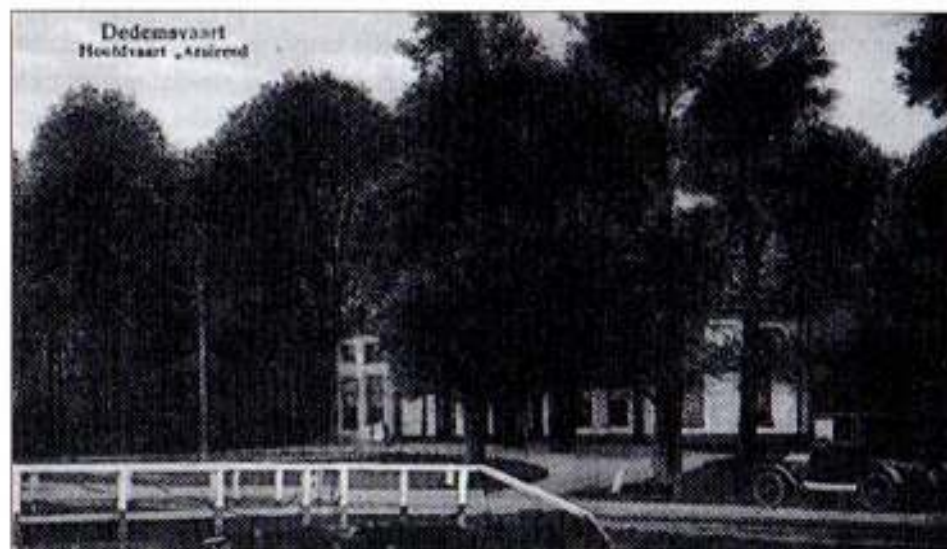


Mr. I.A. van Roijen, initiatiefnemer van de eerste brug.

Collectie Wim Visser

Houten draaibrug

Echter 35 jaar later, in 1887, bleek dat het onderhoud van de brug te wensen overliet. De brug was dermate verwaarloosd, dat de concessie voor de brug door de Provincie werd ingetrokken. De toenmalige rechthebbenden, de heren A.M. van Roijen te Beverwijk en J. Mol te Dedemsvaart, hebben de brug toch weer hersteld. De eigenaren wilden de brug overdoen aan de gemeente Avereest, maar dat is toen niet gelukt. Wel is er in die tijd i.p.v. de ophaalbrug een draaibrug gekomen. Gedurende een aantal jaren mocht men bruggeld heffen, van 1887 t/m 1891. De brug moest dan ook "ten publieke dienste" zijn. Mol deed afstand van zijn aandeel, waardoor de brug alleen eigendom werd van A.M. van Roijen en weer een particuliere brug werd. Deze is ook altijd beschikbaar gesteld voor andere gebruikers, zoals aanwonenden en passanten. Oudere inwoners van Dedemsvaart zullen zich de houten draaibrug zeker nog wel kunnen herinneren. Echter, het onderhoud van de houten brug liet in de 20e eeuw opnieuw te wensen over. Ook later, toen de brug al in gemeentelijke handen was gekomen.



De houten draaibrug bij "Arriër-End".

Collectie HVA

Onderhoud

Doordat de brug van hout was, had dit als nadeel, dat de brug niet tegen zwaar en veel verkeer bestand was. In de dertiger jaren van de vorige eeuw moest ook alweer vastgesteld worden, dat de brug eigenlijk al in een heel slechte toestand



Houten draaibrug in slechte toestand. Op de achtergrond scheepswerf Mol, later Geertman.

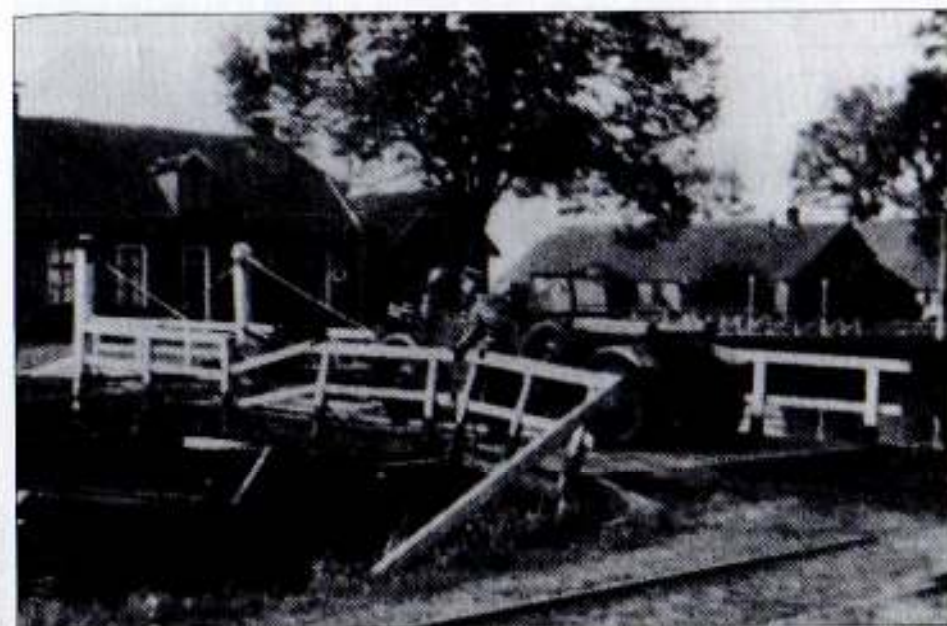
Collectie HVA

verkeerde. Overigens was in 1934 niet alleen de brug, maar ook het vonder over de monding van de Van Roijenshoofdwijk in het "ongerede" geraakt en wel zodanig, dat dit niet meer hersteld werd. Voor de brug lag dat anders, maar dat herstel was toen slechts eenvoudig en provisorisch. Dat laatste zouden de Duitsers bij hun inval op de eerste oorlogsdag ook ontdekken. Er was immers steeds maar weinig aan gedaan om de brug voor verkeer begaanbaar te houden. Pas 5 jaar na de oorlog, in 1950, werd (na veel overleg) een geheel nieuwe brug gebouwd.

De brug en de Duitse inval in mei 1940

De Duitsers hadden bij hun inval, op 10 mei 1940, last van de opgeblazen bruggen over de Dedemsvaart. Ze kwamen daarom via de Van Roijenshoofdwijk naar Dedemsvaart. Van hier wilden ze de volgende dag weer verder naar het westen trekken. Maar zij vergisten zich lelijk op de brug. Zij wilden nl. over de brug naar de Moerheimstraat, maar konden er met hun legervoertuigen niet over heen.

Mevrouw Inger M. Ruys-Abel schreef in HVA over de brug het volgende: "De Duitsers kwamen aanmarcheren vanaf de Hoofdwijk. Ze wilden bij "Arriër-End" over de brug, maar deze ging kapot. Dus maar verder naar de



Een Duitse legerauto kwam in 1940 stil te staan op de brug.

Julianastraatbrug". De brug bij "Arriër-End" was blijkbaar nog steeds in een erg slechte toestand en niet berekend op zwaar transport. Er zijn foto's van de Duitsers, die met hun legervoertuig vast kwamen te zitten op de brug. Overigens lag de toenmalige houten brug iets (± 30 m) westelijker dan later.

Nieuwe brug in 1950

Na de oorlog moest er noodzakelijk herstel komen van de brug, maar dat zou veel kosten met zich meebrengen en mogelijk nog niet voldoen aan de toename van het verkeer. De Gemeente Avereest besloot tot de bouw van een nieuwe brug. Deze werd ook iets oostelijker geplaatst met een korte verbindingsweg naar de Van Roijenshoofdwijk. De aanbesteding kostte de gemeente destijds f 40.000,00. Dat was meer dan begroot en voor die tijd een fors bedrag. Ook belanghebbenden hebben bijgedragen aan de kosten voor de nieuwe brug. De onderbouw van de nieuwe brug, het fundament, werd uitgevoerd door de fa. R. Mateboer uit Kampen en het maken van de ijzeren draaibrug door de fa. gebr. Botter uit Hoozeveen. Het aansluitende weggedeelte, vanaf de brug tot aan de Van Roijenshoofdwijk, werd uitgevoerd door aannemer R. Lubbers te Dedemsvaart.

Feestelijke opening van de brug in 1951

In 1951 is de nieuwe brug feestelijk in gebruik genomen. De buurtbewoners aan de Moerheimstraat waren zeer te spreken over de nieuwe brug. Ook voorzitter Toon van Dijk van de buurtvereniging Moerheimstraat sprak namens het bestuur zijn blijdschap uit over de nieuwe brug. Het bestuur riep de aanwonenden van de Moerheimstraat op te vlaggen en evt. verdere versieringen aan te brengen.

Op zaterdagavond 21 juli 1951 werd de brug feestelijk in gebruik genomen. Het was mooi weer. De drumband van "Euphonia" maakte 's avonds een speciale mars en de "Beierse kapel" van de "Harmonie" gaf medewerking aan een openluchtuitvoering van de "Avereester Kunstkring" in het gemeentepark. Deze voerde "De molen van Sans Souci" op in het park.

Burgemeester en Wethouders van AVEREEST zijn voornemens op 21 Juli 1950, te 14 uur ten gunste van de Dedemsvaart, in het openbaar, onder nadere goedkeuring van Gedeputeerde Staten van Overijssel, overeenkomstig het Aanbestedingsreglement W. B.

aan te besteden:

het maken en stellen van een stalen draaibrug met toebehoren, over het kanaal te Dedemsvaart nabij de Van Roijens Hoofdwijk te Dedemsvaart, voor rekening van de gemeente Avereest

Bestek en tekening, voorzover de voorraad strekt, vanaf heden verkrijgbaar aan het Bureau voor Gemeentewerken ten gemeentehuize te Dedemsvaart, ad. f 5,- per stel. Na ontvangst van een postwissel ten bedrage van f 5,50 volgt franco toezending. Onbeschadigde stellingen worden tegen f 250 per stel teruggenomen op de dag der aanbesteding. Burgemeester en Wethouders van Avereest.



De nieuwe ijzeren draaibrug van 1951.

Vanwege het weer bij die openluchtuitvoering had het bestuur zich voor de weersverwachting van tevoren gewend tot het Kon. Meteorologisch Instituut (KNMI) te De Bilt.

Het einde van de Molbrug

De brug heeft 55 jaar dienst gedaan. De laatste jaren kwamen er wel steeds meer gebreken aan, mede door achterstallig onderhoud. Voor de begaanbaarheid werd de brug eerst versmald met rood-witte paaltjes aan één kant. Bedoeld was o.a. om zodoende de snelheid van het verkeer op de brug te verminderen. De brug was eigenlijk niet berekend op de sterke toename van het tegenwoordige gemotoriseerde verkeer. Maar, vanaf april 2004 was de toestand van de brug zo slecht, dat deze alleen nog voor voetgangers en fietsers toegankelijk was. Daarvoor werd de oprit van de brug met grote betonblokken geblokkeerd voor het overige verkeer. Twee jaar geleden heeft de Gemeente Harderwijk een sloopvergunning afgegeven voor de brug. In maart 2007 is die dan ook gesloopt; ook de brughoofden en remmingswerken zijn verwijderd.

Tenslotte

We missen de Molbrug. Voor fietsers en voetgangers was het een aantrek-

kelijke oeververbinding. De brug was de laatste jaren in een slechte toestand. Uiteindelijk heeft deze 155 jaren bestaan, een brug met een lange geschiedenis en met veel ups en downs: In 1852 een houten ophaalbrug, in 1887 een houten draaibrug en van 1951 - 2007 een ijzeren draaibrug.

De bekende spreuk "Elk nadeel heb zijn voordeel", is ook van toepassing op de nieuwe situatie, sinds de brug is verdwenen. Want, het kanaal "De Dedemsvaart" heeft nu een opvallend lange zichtlijn gekregen.

Henk Jan Krikke

Bronnen

- Dank aan de heer K.H.Brinkman.
- J. Drent; "Bijdrage tot de geschiedenis van de gemeente Avereest." (Dedemsvaart 1978) pag. 207.
- L.F. Teixeira de Mattos; De Dedemsvaart. (Zwolle 1903) pag. 476 t/m 478 en 498.
- I.M. Ruys-Abel; Een oorlogsherinnering. (HVA 2005/4).
- I.C.J. Simons; Gegevens omtrent de scheepswerf van J.Mol in Dedemsvaart. (manuscript 2003).
- W. Visscher; "Een wereld van turf." (Gouda 2003).
- "Wijkend Verleden"; Oude, historische en nog bestaande turfwielen en vaarten in de gemeente Avereest. (Dedemsvaart 1999) pag.76 en 103.
- Dedemsvaartse Courant; diverse jaargangen.

DE DEDEMSVAARTSCHE ONDERLINGE VERZEKERING MAATSCHAPPIJ VAN IJZEREN SCHEPEN

In 1860 wordt op initiatief van vooraanstaande zakenlieden te Dedemsvaart een Onderlinge Verzekering Maatschappij van Schepen opgericht. Er werd een reglement opgesteld, waarin onder andere het volgende werd opgenomen:

"Doel der Maatschappij

Het doel der Maatschappij is om elkander onderling te waarborgen tegen alle verliezen en schade aan de schepen der deelgenoten toegebracht wordende door onweder, stormwind, schipbreuk, stranding, brand, ijsgang, toevallige aanzeiling, kosten van af en binnen brengen en alle andere gevaren der zee, mitsgaders van de rivieren en binnenwateren binnen Nederland gelegen, behalve de Zeeuwsche stroomen en Friesche wadden.

Dezelve zal zich alleen bepalen tot zodanige vaartuigen waarvan de eigenaar, gezagvoerders, of geldschieters, aan de Dedemsvaart tehuis behoren."

"Bestuur der Maatschappij

Deze Maatschappij wordt bestuurd door de heeren Arend Berends en Hendrik Lucas van der Vecht, bovengenoemd, als Directeuren en door drie Commissarissen, terwijl de zetel gevestigd is aan de Dedemsvaart.

De Directeuren en Commissarissen moeten aan de Dedemsvaart wonen.

Vaartuigen van 50 tonnen en daar beneden zullen tenminste eene waarde van Duizend Gulden van 50 tot 60 tonnen eene waarde van Vijftien Honderd Gulden en boven de 60 tonnen eene waarde van Twee Duizend Gulden moeten hebben om verzekerd te kunnen worden.

Directeuren en Commissarissen zullen de verzekering weigeren van schepen, die naar hun oordeel te oud of bouwvallig zijn, zomede van de zodanigen die bevaren worden door, roekeloze of onervarene schippers, zonder dat van deze weigeringen enigerhande rekenschap zal behoeven gegeven te worden."

Overgang van houten naar ijzeren schepen

Aan het eind van de 19e eeuw gingen de bestaande scheepswerven over van het bouwen van houten schepen op het bouwen van ijzeren (stalen) schepen. De bij de verzekering aangesloten eigenaren van houten schepen kwamen in conflict met collega's welke een ijzeren schip lieten bouwen. Deze ijzeren schepen werden spottend aangeduid met de naam "blikken trom". Op voorstel van de verzekeringsmaatschappij werd in 1900 de Dedemsvaartsche Onderlinge Verzekering Maatschappij van IJzeren Schepen opgericht.

De eerste vergadering

De eerste vergadering werd gehouden op 26 januari 1900 in "Hotel Steenberg". De heer B. Berends Azn. leidde, als waarnemend voorzitter, de vergadering. Allereerst vond een scheiding plaats van houten en ijzeren schepen. Met inbegrip van de inleggelden betekende dit, dat bij aanvang een bedrag van f 1888,60 in kas was. Ook werd besloten, dat de Maatschappij door dezelfde directie bestuurd zou worden als die van de houten schepen.

Er werden drie commissarissen benoemd, die deelgenoot van de Maatschappij dienden te zijn. De commissarissen stonden de directie bij in het beoordelen van schadegevallen en adviseerden de directie in de te vergoeden schadebedragen.

Er waren bij de oprichting 17 schippers betrokken. Dit aantal breidde zich echter zeer snel uit hetgeen betekende dat de risico's, welke aan een verzekering van schepen verbonden zijn, door velen konden worden gedragen. In de beginperiode werden alleen de casco's verzekerd. Korte tijd later werden ook inboedels verzekerd. Toen de verbrandingsmotor zijn intrede deed, kon deze mede verzekerd worden, terwijl voor berging van een gezonken schip ook dekking werd verleend. De uitbreiding van de verzekeringsvoorwaarden en het aantal deelgenoten vereiste veel aandacht op het gebied van expertise en administratie.

Jarenlang functioneerde commissaris H. Teekman als expert. Na diens overlijden in 1950, werd commissaris A. Hartman als vaste expert benoemd. Commissaris R.H. Oldenkamp werd in 1956 aangetrokken om kantoorwerkzaamheden te verrichten. In 1960 vormden de heren L. Duinkerken en H.B. Peters de directie.

H. TEEKMAN, †

Op de Nieuwe Begraafplaats in het Achterveld werd ter aarde besteld het stoffelijk overschot van de heer H. Teekman, commissaris-expert van de Dedemsvaartsche Onderl. Mij. van IJzeren Schepen. Aan het graf werd gesproken door ds Greidanus, Geref. predikant, en door de heer J. Dunning, een der directeuren der maatschappij, die in zijn woorden naar voren bracht de bijzondere kwaliteiten van de heer Teekman, aan wie de maatschappij veel dank is verschuldigd. Een bloemengroet vertolkte het medeleven van deze maatschappij.

Met groot leedwezen geven wij kennis van het overlijden van de Heer

H. TEEKMAN,

sedert vele jaren commissaris v. onze Mij. en latere jaren ook haar expert.

Dankbaar gedenken wij het vele werk dat de overledene voor onze Mij. heeft gedaan.

Zijn nagedachtenis zal bij ons steeds in grote ere blijven.

Directie en Commissarissen van de Dedemsv. Onderl. Verzekering Mij. van IJzeren Schepen.

Dedemsvaart, 30 Dec. '50.

De kosten van verzekering

Bijgaande foto is een afbeelding van de ijzeren klipperak "Immanuël" van Jacob Teekman. Het zeilschip werd gebouwd op de scheepswerf J. Mol te Dedemsvaart en kwam in 1914 in de vaart.

Het casco van een dergelijk zeilschip werd in 1914 verzekerd voor f 7000,00 en de inboedel voor een bedrag van f 1000,00. Als inleg werd betaald à 297,50. Dit is 4,25 procent van f 7000,00. Deze inleg werd uitgekeerd bij beëindiging van de verzekering.

Als jaarpremie werd betaald 4 promille van f 8000,00, dus f 32,00.

In 1922 kreeg deze klipperak de naam "Johanna". Jacob Teekman was ge-

trouwd met Johanna Klos. In 1932 werd de "Johanna" verkocht aan Willem Fluks voor een bedrag van f 4500,00. Het schip kreeg toen de naam "Avontuur". In 1937 werd bij scheepswerf Peters een zogenaamde "Blauwe" Deutz ingebouwd voor een bedrag van f 6000,00. In de schipperswereld werd hardop gezegd: "Willem Fluks is gek geworden. Hij bouwt een schip in een schip. Een zijschroef was toch ook goed geweest?" De tijd heeft anders uitgewezen. In 1974 werd dit prachtige schip gesloopt onder de naam "Union".

Hein Wytzes

Bronnen

- Dank aan Tammo Fluks, wonende te IJsselmuiden.
- Gedenkboek Dedemsvaartse Onderlinge Verzekering Maatschappij van IJzeren Schepen door L. Duinkerken.

HET AVONTUUR VAN WILLEM FLUKS

Willem Fluks

Mijn vader kwam van het Groningse platteland uit het dorpje Hellum. Hij was de oudste van zes zonen en ging na zijn schooltijd als tuinman aan de slag bij de plaatselijke huisdokter en bezocht de Avondschool. Hij mocht niet naar zee, maar omdat het water bleef trekken en er in de familie



De klipperauk "Johanna" van schipper Jacob Teekman, geladen met turf, te Volendam.

Collectie Hein Wytzes

binnenschippers waren, ging hij bij één van hen varen als knecht. Toen hij het vak voldoende onder de knie had werd hij knecht op een zeilschip van 160 ton, wat voor die tijd best een groot schip was. Het was de "Vertrouwen" van schipper G. Korterink uit Avereest. Bij die familie ging een walmeisje soms wel eens voor een reisje mee aan boord en verkering tussen die twee werd onvermijdelijk.

Naar de Maatschappij tot Uitvoering der Zuiderzee-werken

Omdat mijn vader wel zag dat hij, zonder geld, nooit een eigen schip zou kunnen kopen, zocht hij andere mogelijkheden. Hij kon zich in 1927 bij de M.U.Z. (Maatschappij tot Uitvoering der Zuiderzee-werken) als deksman verhuren op een grote drijvende kraan, die ingezet werd bij de bouw van de Afsluitdijk.

Al gauw was hij tweede schipper. Hij ging maar eens in de zes weken een weekend naar zijn verloofde. Hij nam intussen de weekend-wachtdiensten van anderen over. Daardoor en omdat er keihard gewerkt werd, had hij, zoals hij veel later wel eens vertelde, een "slechte week" als hij vijftig toenmalige guldens verdiend had!

Een eigen schip

In 1932, toen de laatste "grijpervol" het gat in de Afsluitdijk gedicht had, zag hij, op termijn, geen toekomst bij de M.U.Z. Hij was inmiddels bijna tweeëndertig en had een behoorlijke cent achteruitgelegd. Mijn ouders wilden trouwen en omdat mijn moeder in De Krim woonde en hij door z'n oude schipper Korterink aardig wegwijis was gemaakt, kwam de aankoop van de "Johanna" van Jacob Teekman tot stand. Hij noemde het schip "Avontuur". Hij vertelde wel eens: "Toen ik als knecht op de "Vertrouwen" voer, had ik nooit kunnen denken, dat ik nog eens zo'n zelfde schip zou kunnen kopen. Het waren zusterschepen, allebei van 1914 én van werf Mol!

Ze trouwden in augustus 1932 en gingen zelf ook met een knecht varen, die jarenlang aan boord is geweest. Hij voer al heel gauw met het zeilschip naar België en Frankrijk met turf, turfpakken, graan, kortom, met alles wat er te vervoeren viel. In België werd je door een sleepboot de rivieren, zoals de Leie en de Schelde, opgesleept, terwijl in Frankrijk de zgn. "Traction" voor de sleepkracht zorgde. Op de terugreis was dat meestal kunstmest in zakken of granen. Er werd goed verdiend en mijn vader wilde zélf voortstuwing.

De "Blauwe" Deutz

Bij Peters in Dedemsvaart stond, uit een Duits faillissement, een gloednieuwe 50/55 pk "Blauwe" Deutz met spoelpompen, type SOMZ 125. In het voorjaar van 1937 werd de motor ingebouwd. Ik heb de eenvoudige inbouwtekening nog. Toen het schip in september 1937, pas gemotoriseerd, met als eerste reis turfpakken naar Frankrijk, van De Krim wegvoer, bleven mijn moeder en twee zusjes bij oma achter, omdat er een kind geboren moest worden. Na een stormachtige reis (maar omdat hij nu een motorschip had, trok hij zich daar niets van aan) kwam hem aan de Nederlands-Belgische grens ter ore, dat hij een zoon gekregen had: Dat was ik!

De jaren vóór 1940 werd er goed gevaren, o.a. met schelpen van de Waddenzee naar Hattem of Dedemsvaart. Terug naar het Westen met zgn. vezels van de aardappelmeelfabriek "Onder Ons" te De Krim, waar we met het schip lagen toen in 1940 de Duitsers binnenvielen.



Collectie Tarmo Pluks

Het schip rechts op deze foto is de "Avontuur" van Willem Fluks.

De oorlogsjaren

In de oorlog werd er selectief gevaren, omdat mijn vader niet voor de bezetter wilde werken. Ondanks de motor had mijn vader toch het zeiltuig behouden, weliswaar verkleind, maar in de oorlog kwam dat goed van pas door de

gasolieschaarste. Op het IJsselmeer werd grotendeels gezeild. De Duitsers waren op zoek naar motorschepen en vader zocht een schuilplaats. Begin 1944 lagen we in Hasselt voorbij de kalkovens, in het zgn. bolwerk "verscholen" met nog een paar schepen. Mijn vader had de uitlaat van de motor en de reguleur gedemonteerd. Het zeil zat op de giek en de fok onder de huik, zodat het er niet als een motorschip uitzag. Op een dag werden de schippers van boord gehaald om loopgraven te maken. Als kind vond ik dat wel interessant, de soldaten liepen met het geweer op de schouder. Hoogstwaarschijnlijk door verraad, werd de "Avontuur" op een kwade dag in beslag genomen door de Kriegsmarine. Er kwamen twee matrozen aan boord, die hun bivak opsloegen in het vooronder. Mijn vader moest aan boord blijven om met het schip te varen. Wij, mijn moeder en ik, bleven eerst gewoon aan boord. Mijn zussen waren in Sneek op school. Ons schip was de sleepboot voor een stuk of vier zgn. bolschepen. Op het IJsselmeer werd 's nachts in konvooi gevaren, vergezeld van kempenaars waarop Flak luchtdoelgeschut stond. Toen we echter overdag een paar keer door vliegtuigen beschoten waren, werd het te gevaarlijk en gingen mijn moeder, één zus en ik, in De Krim bij familie aan de wal. Mijn oudste zus was al bij opa en oma in Hellum.

Mijn vader verkeerde intussen nogal in wat benarde situaties. Hij werd o.a. van sabotage beschuldigd, maar de luitenant van de Kriegsmarine, die op een ander schip meevoer om de zaak te coördineren, nam het voor hem op en liep het met een sisser af. Voorzien van een lading huisraad voor Polen, strandde de "Avontuur" in Stadskanaal. Daar had het verzet een brug opgeblazen en kon het schip geen kant meer op.

De bevrijding

Toen kwam de bevrijding. Het schip heeft nog enige tijd schuin in het kanaal gelegen met vóór- en achterop een trap, zodat de mensen via het schip, toch naar de overkant konden.

Mijn moeder, mijn zus en ik zijn op een platte boerenwagen met paard, met alle huisraad (net landverhuizers), dwars door Drenthe naar Stadskanaal getrokken en daar zagen we "ons" vader weer.

Veel schepen waren door de Duitsers tot zinken gebracht, met grote schade en lagen (als ze al een werf konden krijgen) daar soms maandenlang, voordat ze aan de beurt waren.

De "Avontuur" had geen schrammetje opgelopen en kon direct aan de slag. Toen het schip van een oom (een broer van mijn moeder), dat gezonken lag bij

Geulle in het Julianakanaal, gelicht en gedicht was met een blok beton, heeft mijn vader het vandaar naar de werf van Peters gesleept, waar het na lange tijd weer vaarklaar gemaakt werd.

Schaalvergroting

Er werd weer goed gevaren met alle soorten ladingen. Het schip had inmiddels een zwaar hijstuig, waarmee zelf de boomstammen gelost werden, die in Frankrijk geladen waren.

Er werd gedacht aan schaalvergroting en omdat mijn vader erg verknocht was aan het schip, werden in Hattem, na een reisje schelpen gelost te hebben, de maten opgenomen door Peters om het schip met elf meter te verlengen en twintig centimeter te verdiepen met zgn. Kalff-dekken, dat was in 1955.

In de zomer van 1956 werden de werkzaamheden bij Peters gedaan en was de nieuwe tonnage 273 ton. Aangezien de nieuwe Deutz Klöckner SA 8M 517, motor van 155 pk, niet op tijd geleverd kon worden, hebben we een jaar gevaren met de oude Deutz, die later nog jaren in een ander schip "heeft gestaan". In 1957 werd de motor ingebouwd en was de Rijn ook bereikbaar. Er werd nu van alles vervoerd naar de Rijn, Neckar en Main, terwijl ook de Ems en de Weser tot het vaargebied gingen behoren. De vaart op België en Frankrijk werd ook niet vergeten.



Collectie HVA

De "Union", die in 1976 werd gesloopt te Ooltgensplaat.

Aan de wal

Mijn vader ging in 1961 aan wal wegens hartklachten. Ik heb nog tot 1964 met een matroos op het schip gevaren. Toen is het verkocht aan E. Timmer, die het schip "Union" noemde. Hij heeft eerst nog een aantal jaren gevaren vanaf Dedemsvaart met betonnen damplaten voor de beschoeiingen van de kanalen in Overijssel en de Flevopolders, later zand, grind en andere ladingen. Hij is in 1974 aan de wal gegaan. Zijn zwager heeft nog ruim een jaar met het schip gevaren om voor sloop in aanmerking te komen. In 1976 is het schip dan ook gesloopt in Ooltgensplaat (Zeeland).

Al met al kun je zeggen dat er met het schip gedaan is, waar het voor gebouwd was, nl. VAREN!

Tammo Fluks

DE MEIDAGEN VAN 1940

Op vrijdag 10 mei 1940 begon voor Nederland, België en Luxemburg de Tweede Wereldoorlog. Duitse troepen trokken Nederland binnen. Bij alle mensen, die deze dag bewust hebben meegemaakt (geboren in 1930 zoals ik, of daarvoor), staat deze dag in het geheugen gegrift.

Op die zonnige dag, de vrijdag vóór Pinksteren, werden de mensen in Dedemsvaart, Balkbrug en andere plaatsen in de omgeving héél vroeg wakker. Met een enorme dreun werden veel bruggen "opgeblazen". Dat was vreselijk schrikken! Door die dreun werd ikzelf het bed "uitgeblazen". Het lijkt misschien wat vreemd, maar zo heb ik het als kind wel ervaren.

Richting de Afsluitdijk

Op die dag is er door bewoners van de Hoofdvaart veel gepraat en weinig gewerkt. Eerst trokken Nederlandse militairen op de fiets langs de vaart richting Balkbrug, om vervolgens door Friesland via de Afsluitdijk naar Noord Holland te trekken. Later op de dag trokken de Duitse troepen langs dezelfde weg ook richting de Afsluitdijk. Een eindeloze rij, urenlang.

Ik dacht: "Is dat nu oorlog? Tja, wat weet je als negenjarig jongetje eigenlijk van oorlog?"

Herinneringen

De vrijdag, zaterdag en Pinksterzondag kan ik me nog goed herinneren. Als ik

aan deze dagen terugdenk, komen weer heel veel beelden naar boven. Van Pinkstermaandag weet ik niets meer. Van de daarop volgende dinsdag kan ik mij herinneren, dat er 's avonds een buurman erg boos was, omdat "Winkelman het had overgegeven". Het was een stille avond, zwaarbewolkt maar wel droog.

De daarop volgende weken (in de periode 15 mei - 29 juni 1940) ontstond er een "boosheid" (teleurstelling), die zich richtte op de regering, het Koninklijk Huis en in het bijzonder de Koningin. Men zei toen (en sommigen beweren dat nog steeds): "De Koningin is gevlucht!" Ons volk voelde zich in de steek gelaten. Portretten van de Koningin werden van de muur gehaald. Men was wanhopig en teleurgesteld.



De Ned. Herv. Kerk te Dedemsvaart.

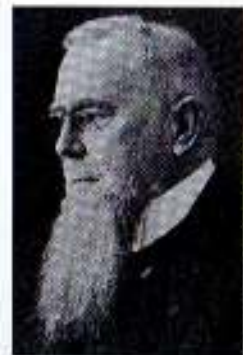
Een andere stem

Een oude, wijze, negentigjarige man, Willen Leonard Welter, liet van zich horen. Hij woonde in de jaren tachtig van de negentiende eeuw aan de Kalkwijk (nu Julianastraat) hoek Marktstraat.

Ds. Welter was van 1880 - 1883 Ned. Hervormd Predikant in Dedemsvaart (geb. 1 sept. 1849 te St. Petersburg in Rusland). Zij vader was daar predikant van de Nederlandse gemeenschap.

Na verschillende gemeentes te hebben gediend werd ds. Welter in 1919 Hofprediker. Hij was daarvoor al twee jaar als plaatsvervangend-Hofprediker werkzaam geweest. Hij bevestigde in 1927 Prinses Juliana als lidmaat van de Ned. Herv. Kerk. In 1937 zegende hij haar huwelijk met Prins Bernhard in. Prinses Beatrix werd door hem gedoopt in 1938.

Op 13 mei 1940, de dag dat Koningin Wilhelmina uit Nederland vertrok, schreef hij bijgaand kort gedicht.



Ds. W.L. Welter

Neen, 't was geen vlucht, die U deed gaan,
Maar volgen waar God riep,
'k Vraag niet wat in U is doorstaan,
Een strijd, hoe zwaar hoe diep,
Wij knielen naast en met U neer,
tot God de blik, de hand
Geef Nederland aan Oranje weer,
Oranje aan Nederland,
En kome dan, wat komen mag,
W'aanbidden, zwijgen stil,
De nacht zij zwart, omvloerst de dag,
Geschiede Heer Uw wil.

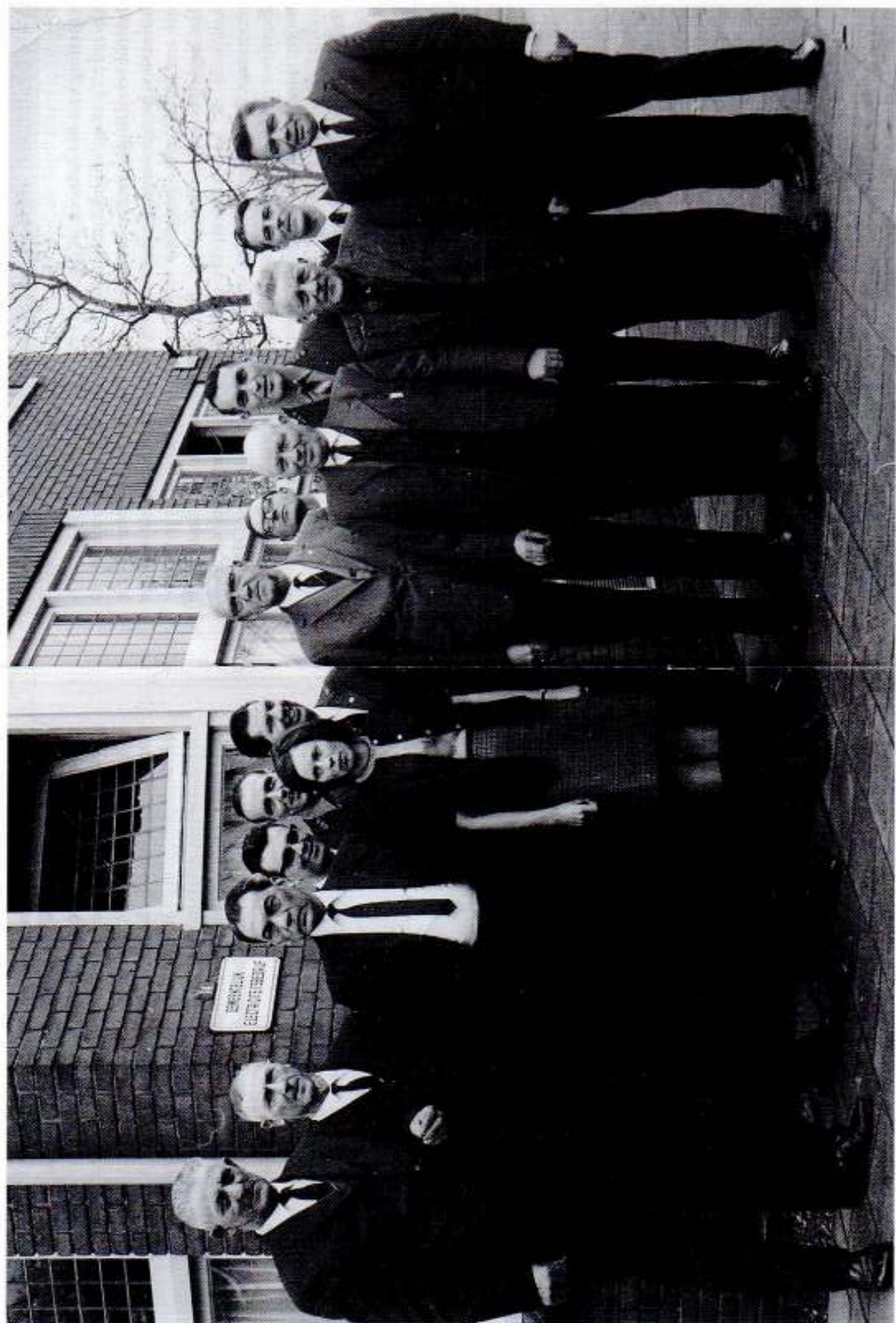
Ds. Welter overleed op 24 juli 1940. Zo af en toe is hij nog te zien en horen in archiefopnames op radio of televisie.

Henk Brinkman

FOTO MIDDENPAGINA

In deze uitgave is gekozen voor een foto van de personeelsleden van het Gemeentelijk Electriciteitsbedrijf. U ziet van links naar rechts:

1. Gerrit Hersevoort, 2. Eltje Danes, 3. dhr. Coenraad, 4. Geu Hahn, 5. Jan Ronkes, 6. Aly Moes, 7. Ger Huizinga, 8. Thijs Sieben, 9. Herman Berends, 10. Gerrit Prins, 11. Bertus Smit, 12. Geu Bas, 13. Jaap Gras en 14. Hendrik v.d. Sluis.



Opening van het seizoen

Op zaterdag 14 april is het Streekmuseum "De Kalkovens" weer geopend voor het publiek. Dit jaar verliep de opening geruisloos. Er waren geen speciale activiteiten georganiseerd. Toch mocht onze vereniging gedurende dit weekend een zeer redelijk aantal bezoekers verwelkomen.

Het museumcomplex bestaat uit: Een oudheidkamer in het leshuis, de kalkovens, de turfschuur en het turfschip en is geopend op dinsdag-, woensdag-, donderdag-, zaterdag- en zondagmiddag van 14.00 - 17.00 uur. De vrijwilligers van onze Historische Vereniging hopen weer heel veel leden en andere belangstellenden te mogen begroeten tijdens het seizoen 2007.

Reünie Breukel in Dedemsvaart

Op zondag 15 april kwamen de nazaten van de hoofdpzichter van de Dedemsvaart, Stephanus Josephus Hendrikus Breukel (1812 - 1907), in de Dedemsvaartse St. Vituskerk bijeen voor een grote familieeünie. Dat was vanwege het feit, dat het dit jaar honderd jaar geleden was, dat hun voorvader Stephanus Josephus Hendrikus Breukel is overleden.

Door ons bestuurslid Ria Rijnhart werd de historie van de aanstelling van de heer Breukel tot hoofdpzichter over de Dedemsvaart in het kort aan de familie Breukel verteld.

"Het kanaal de Dedemsvaart is in 1845 door Willem Jan baron van Dedem aan de Provincie Overijssel verkocht. Van Dedem was toen 69 jaar. Er waren in die tijd ook financiële problemen gerezen voor Van Dedem. Verkoop van zijn kanaal was onvermijdelijk geworden. De provincie Overijssel had toen iemand nodig als "opzichter over de Dedemsvaart", het werd de heer Breukel. Hij bleef als hoofdpzichter in dienst tot in 1895, bijna 50 jaren. Hij was toen 83 jaar."

Na de bijeenkomst in de kerk werden door de familie nog bloemen gelegd op het kerkhof. (Lees over S.J.H. Breukel HVA 1999 nr. 1).

Een aardige bijzonderheid is, dat twee nazaten van Breukel eveneens werkzaam zijn in de weg- en waterwerken.



Collectie HVA

S.J.H. Breukel

Molen "De Star" en het Provinciaal magazijn in Balkbrug

In april j.l. werd het historisch Magazijn bij molen "De Star" door vrijwilligers opnieuw geteerd. Het magazijn stond vroeger bij de brug in Balkbrug.

Op 12 mei was het Open Molendag. Bij molen "De Star" waren er die dag gezellige activiteiten georganiseerd. In verband met het "Jaar van de Molen" werd er een boekje over de Overijssels Molens gepresenteerd met een aantal wandelroutes in deze regio.

Klik op de helmstok en naambordjes "Avontuur"

Op de helmstok van ons turfschip is een z.g. klik aangebracht. Wat is een nu klik of een roerklik? Het is een typisch begrip uit de schipperswereld. Woordenboek Van Dale noemt een klik: "het achterste of uiterste stuk aan het roer van een schip". De klik op de helmstok van ons turfschip is door vrijwilligers van de werkgroep "Schip" ontworpen, gemaakt en geschilderd. Het geheel ziet er prachtig uit. Hulde voor onze vrijwilligers

Onlangs kregen we een tweetal naambordjes "Avontuur" aangeboden van de heer Martens uit Groningen. Hij kreeg deze bordjes jaren geleden van de vorige eigenaar van ons turfschip. Ze moeten worden bevestigd op de boeiing van het



Foto: Maarten Slot

De roerklik is bevestigd op de helmstok. Henk Bouwman verzorgde het houtsnijwerk, terwijl Gerrit Klein maakte het ontwerp en deed het schilderwerk.



Foto: Maarten Ska

De twee naam bordjes die een plaatsje zullen krijgen op de boeiing van het achterschip.

achterschip. U zult begrijpen dat we hier erg mee blij zijn. Ons schip komt meer en meer in originele staat terug.

Hasselt-Sail

Medio juli a.s. zal ons turfschip "Avontuur" de vaste ligplaats bij de turfschuur verlaten om te deel te nemen aan de manifestatie Hasselt-Sail. Ook het intussen fantastisch opgeknapte opduwertje zal meegaan naar Hasselt. Varen naar Hasselt zal helaas niet gaan. Het vervoer gaat evenals een aantal jaren geleden, toen het schip naar Dedemsvaart werd gehaald, per dieplader over de weg.

In Hasselt gaat het schip eerst naar de werf om een nieuwe coating aan te brengen. De vrijwilligers van de werkgroep "Schip" hopen met deze werkzaamheden omstreeks 17/18 juli te kunnen beginnen. De klus zal ongeveer vier tot vijf dagen in beslag nemen. Vindt u het leuk om aan een schip te werken en wel wilt meehelpen? U bent van harte welkom. Meldt u zich dan wel even aan bij het secretariaat van de vereniging. Hasselt-Sail zal plaatsvinden van 26 - 29 juli 2007. Op de website www.hassailsail.com vindt u alle informatie over dit evenement.



www.hassailsail.com

Redactie

MUZIEK TUSSEN DE WERELDOORLOGEN

Tijdens mijn naspeuringen in het archief van de "Dedemsvaartsche Courant" (Boom-Pers Meppel) naar familiegegevens uit het begin van de twintigste eeuw (bijv. wanneer kwam Berend Sipkema voor het eerst met zijn "Drijvende Winkel" aan de Balkbrug?), liep ik regelmatig aan tegen advertenties en recensies over het muzikaleven in Balkbrug en omgeving. Voor de familie

Sipkema was muziek een grote bron van vreugde. Al in de jaren, dat Berend Sipkema met zijn "Drijvende Winkel" de wateren in Friesland en Noord-West Overijssel bevoer, trad hij op bij bruiloften en partijen met zijn accordeon. Op het dek van zijn schip stond de "grammofoon" om de verkoop van platen te bevorderen. Ook kon men oude platen bij hem inruilen. Zijn kinderen werden "besmet" met de muziek, die alom klonk. Behalve de accordeon, werd door een paar kinderen ook de viool ter hand genomen. Muziekles kwam niet aan de orde: Men speelde alles uit het hoofd, luisterend naar de vele platen.



Collectie HVA

De drijvende winkel van de fa. Sipkema.

Het "Strijkje" met directeur Th. Postma

Begin jaren twintig waren kleine orkestjes, de zgn. "strijkjes" populair. In Balkbrug en Dedemsvaart traden o.a. op: Het "Odeon-Strijkkwartet" uit Zwolle, het "Strijk-Kwartet" onder leiding van de heer J. H. Lümer, het "Hoogeveensch Strijk-Quintet" en het "Dedemsvaartsch Strijkorkest" o.l.v. de heer D. Lümer. Het optreden van genoemde kleine orkestjes in Balkbrug en omgeving bracht Hans, Mien en Wietske Sipkema op het idee om met muzikkliefhebbers uit Balkbrug en Dedemsvaart een orkestje te vormen. Men begon voorzichtig als dubbel-strijkorkest, bestaande uit violen, altviolen, cello en pianobegeleiding door mejuffrouw T. Schagen. Op dinsdag 5 april 1921 trad het "Strijkje" voor het eerst op, samen met het fanfarekorps "Concordia", o.l.v.

de heer Th. Postma uit Balkbrug in Hotel Hiemstra te Dedemsvaart. Na dit optreden werd de heer Postma de "directeur", zoals de dirigent in die tijd genoemd werd, van het "strikkje", dat ging optreden onder de naam "TAVENU". (Tot Aangenaam Verpozen En Nuttig Uitgaan). Vanaf dat moment trad men regelmatig op in het voor- en najaar met een eigen uitvoering, soms met in die tijd bekende zangsolisten of humoristen, bij de grote tentoonstelling in juli 1923 te Balkbrug, bij uitstapjes van de ouden van dagen en festiviteiten ter gelegenheid van koninginnedag. Het orkest werd versterkt met nieuwe leden en andere instrumenten zoals fluit, trompet, trombone en drum. Eind jaren twintig speelden vijftien musici mee. De wisselende samenstelling van de bevolking in het dorp Balkbrug (o.a. het Rijks Opvoedings Gesticht), bracht wel problemen met zich voor de continuïteit, een probleem waar ook andere verenigingen mee toedden (o.a. de muziekvereniging Excelsior in 1925). De eerste periode van "TAVENU", eindigde met het vertrek van de heer Postma als dirigent.

"TAVENU" met directeur M. Japenga

In 1928 wordt de heer M. Japenga (hoofd der school in de Ommerschans) dirigent en de heer A. Frijlink (onderwijzer aan de o.l. school te Balkbrug) voorzitter. Ook komt een grote kring van donateurs de financiën versterken. Het orkest wordt weer versterkt met nieuwe musici; ook treden leden van het orkest nu als solist op: de heren Levie, van der Zee, Kunnen, H. Sipkema, J. Pluim en mejuffrouw M. Sipkema. Het orkest trekt volle zalen. Ook wordt een eigen mannenkoor aan het orkest toegevoegd (echter met weinig succes). Als begeleidingsorkest bij de gemengde zangvereniging "Onderling Kunstgenot" worden zelfs de eerste stappen op het terrein van de opera gezet ("Marion de Marketenster", een opera comique in drie bedrijven). Tijdens het 25-jarig jubileum in 1932 van Dr. Mol, huisarts te Balkbrug, traden leden van het orkest op bij het avondfeest ten huize van de familie Mol. Jammer genoeg verlaat de heer Japenga in 1930 al het orkest (hij wordt hoofd der school in Hoogersmilde). Het tienjarig bestaan van het orkest wordt tijdens een tweede concert, in april 1930 herdacht. Tegelijk wordt afscheid genomen van de dirigent. Hem valt terecht een grote huldiging ten deel. Hoewel maar enkele jaren dirigent van het orkest, heeft hij het orkest tot grote bloei gebracht. Het orkest heeft dan achttien leden en trekt volle zalen met muziek en dans na afloop. De vaste repetitieruimte en plaats voor de uitvoeringen was in die jaren de zaal van Café Hendriks te Balkbrug.

In de "Dedemsvaartsche Courant" van 19 februari 1930 stond:

"Het is wel jammer voor "Tavenu", dat zij haren directeur moet missen, die het orkest tot zoo'n grooten bloei heeft gebracht in de korten tijd van zijn leiding ervan. Moge het "Tavenu" gelukken een dergelijken bekwamen directeur te vinden, die deze vereeniging verder zal leiden."



Deze foto is gemaakt ter gelegenheid van het afscheid van de heer Japenga in januari 1930. Te zien zijn o.a. A. Frijlink, H. Pullen, H. Sipkema, J. Pluim, mej. M. Sipkema en M. Japenga. Wie kent nog meer mensen op dit kiekje?

"TAVENU", met directeur D. E. Riphagen

Die directeur wordt in juni 1930 gevonden in de persoon van de heer D. E. Riphagen uit Dedemsvaart. Onder zijn leiding gaat het orkest samen-werken met het Zwols Dubbel Mannenkwartet "Con Amore", waarmee in de volgende jaren uitvoeringen gegeven worden. In Hardenberg wordt samengewerkt met de Gemengde Zangvereniging "Eendracht maakt macht". (uitvoeringen in de zaal van den Heer S. Leering). In de dertiger jaren zien we ook, dat in samenwerking met zangverenigingen, naast muziek van "TAVENU" en het koor, ook vaak een blijspel wordt uitgevoerd. Uitvoeringen vinden plaats met humoristen, soms landelijk bekend, en cabaret-gezelschappen. Op 24 mei 1932 is er een feestavond ter gelegenheid van het vijfjarig bestaan van de Sportclub "Balkbrug". Naast de opvoering van de "Sportclub Balkbrug revue", een spel van waarheid en

fantasie, treden op de 12 Sportclub-Girls en de Singing Five. In de pauzes, tussen de bedrijven door speelt het Balkbrugs Strijkje "TAVENU". Tijdens de viering van het vierde eeuwfeest van de geboorte van Prins Willem van Oranje op 24 april 1933 biedt het Strijkorkest "TAVENU" gratis een concert (met opgewekte en vrolijke muziek) aan, in de feesttent op het terrein te Dedemsvaart, naast het optreden van zang- en muziekverenigingen uit de gemeente Avereest. In november 1933 wordt een grote toneelvoorstelling gegeven in de "turnzaal" van het Rijksasyl voor Psychopathen, door de "Tooneelvereniging S. B. W." (Steeds Beter Willen). De avond werd bijgewoond door veel hoogwaardigheidsbekleders, donateurs en verpleegden. De Dedemsvaartsche Courant van 4 november 1933 vermeldde:

"De Heer Riphagen en zijn briljante kapel "Tavenu" waren ook aanwezig en openden met de marsch "Weil Europa", het programma. Het daarna ten gehoor gebrachte, deed de kwaliteiten van "Tavenu" goed uitkomen. Balkbrug kan op de kapel en zijn eminenten leider trotsch zijn. Een hartelijk applaus bewees "Tavenu" hoezeer hun prestaties in den smaak vielen. Dat men ook in die tijd tot in de late uurtjes feest kon vieren bleek wel: Om half twee begaven de aanwezigen zich naar huis, een prettige herinnering behoudend aan deze voor Balkbrug mooisten toneelavond."



Collectie Jan Sipkema

"TAVENU" in de tweede helft van de jaren dertig. Op deze foto o.a. H. Pullen, J. Phuin, D.E. Riphagen, mej. M. Sipkema, A. Frijlink, H. Sipkema en E.J. Bulder. Wie kent de anderen?"

In Dedemsvaart trad men o. a. op bij een feestavond van "Nut en Genoegen" in de grote zaal van Hotel Steenberg. Naast eigen uitvoeringen was het orkest in de dertiger jaren druk bezet met medewerking aan o.a. uitvoeringen van "Onderling Kunstgenot", de Vereniging voor Oranje- en Volksfeesten; "V.O.E.F.", activiteiten ten bate van de pas opgerichte Fröbelschool te Balkbrug. In de jaren vanaf 1937 beperkte "TAVENU" zich tot het geven van één concert, meestal in het voorjaar. Ook toen bleef de kwaliteit van het orkest voorop staan.

Een recensie uit de Dedemsvaartsche Courant van 26 februari 1938:

"Het Strijkorkest "Tavenu" gaf Woensdagavond in café Hendriks voor een talrijk publiek een goed geslaagde uitvoering. Het orkest dat algemene bekendheid heeft verkregen (vroeger een strijkje, later uitgebreid met andere instrumenten), doet voor meer beroemde orkesten niet onder. Het geeft een gepast en gevarieerd muziekprogramma, dat dikwijls voor de radio door andere orkesten wordt gespeeld..."

In maart 1939 werd, voorzover bekend, het laatste concert gegeven in samenwerking met het "Vemacabaret" uit Hengelo.

Het repertoire

Het orkest heeft in de loop der jaren een bijzonder groot repertoire opgebouwd, bestaande uit meer dan 100 composities en partituren. Men maakte in die tijd een onderscheid tussen karakterstukken, marsen en walsen. Veel van deze nummers worden ook nu nog gespeeld door "salon orkesten". In het begin van de dertiger jaren waren vooral marsen als: "Heinzelmännchens Wachtparade, Alte Kameraden, Hallo 1930, de Residentie mars, Blaze Away, Wien bleibt Wien en de Radetzkymars" populair. Bekende walsen/ mazurka's waren: "An der Schönen blauen Donau, Frauenherz, Mondnacht auf der Alster, Liebesmärschen". Ook werden ouvertures als "Dichter und Bauer" en de "Lustspiel Ouverture" gespeeld. Karakterstukken waren o.a. "Eine kleine Nachtmusik" van Mozart, de "Hongaarse Dansen" van Brahms, het "Largo" van Händel, "Les Contes d'Hoffmann" van Offenbach, "Viljalied" van Léhar, e.a. De heer W. Kamerman arrangeerde vaak verschillende nummers.

Het "Orkest zonder naam" (na 1945) met dirigent H. Alberts

In de oorlog heeft men geen concerten meer gegeven. Wel heeft men in huiselijke kring veel gemusiceerd. Na de oorlog werd het orkest ontbonden. De meeste leden gingen over naar de "Avereester Kunstkring" (dirigent de heer

Lindeman) in Dedemsvaart, daartoe aangemoedigd door de heer Riphagen. In april 1947 overleed de heer Riphagen.

Veel leden wilden echter, naast operettes, ook graag weer andere muziek vertolken. Het initiatief voor een nieuw, zelfstandig orkest werd genomen door de heren: H. Bras, R. Bruin en H. Sipkema. De heer H. Alberts werd de dirigent van dit orkest. De contributie bedroeg vijftig cent per week. In vrij korte tijd had het orkest weer twintig leden en speelde men de oude nummers van "TAVENU". Intussen repeteerde het orkest in de oude "drukkerij" en gaf uitvoeringen in de "gymzaal" van het Rijksasiel te Balkbrug. Voor uitvoeringen met de "Avereester Kunstkring" werd het orkest versterkt met musici uit Meppel. Tot juli 1956 heeft het orkest, naast optredens bij operettes, uitvoeringen gegeven, waarna het als zelfstandig orkest werd opgeheven. Het orkest heeft verschillende jonge en oudere musici uit Balkbrug en omgeving de kans gegeven, onder de bezielende leiding van de heer Alberts te spelen in een symphonie-salonorkest.

Bé Sipkema

Bronnen:

- Archief Dedemvaartse Courant 1920 - 1957 (de heer K. H. Brinkman)
- Archief B. Sipkema Almelo.

HARM

Verkorte stukkies uut de boeken van L. Jonker (1873 - 1948), eertieds banketbakker an de Vaort, deels opni'j verteld deur Bertus Drent.

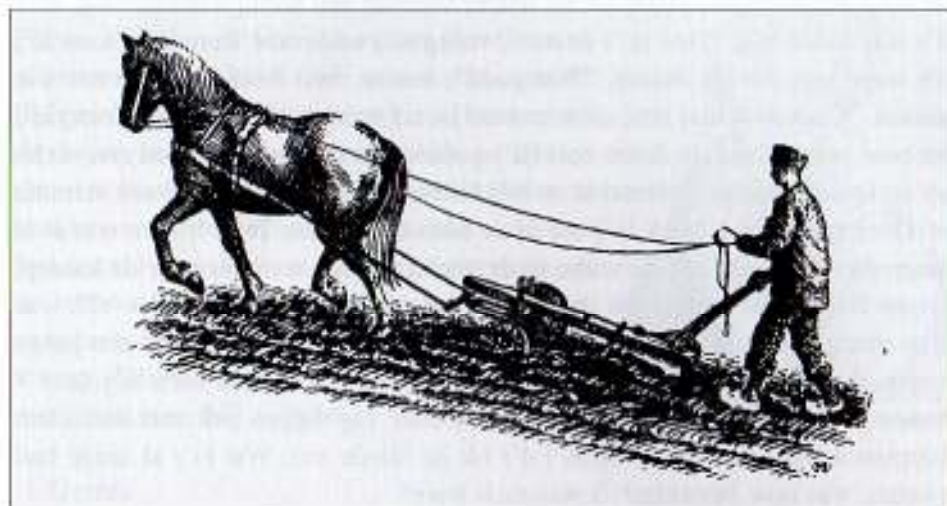
Veurjoar

't Wörden veurjoar. Aoveral zag ie 't volk drok doende op 't land, ok Harm mit Hilbert, de knecht. Mit 't eerpelpaoten bleef ok Frèrik een dag of wat van skoele in huus. Hi'j mus, mit een paar van zien kammeraoden, wat achter de ploeg inleggen en daornao bi'j die andere jonges heur volk helpen. Dat stund Frèrik best an, hi'j was drok op 't wark.

Grietien kwaamp now mit de grote ketel koffie op 't laand. Zi'j had ok kommegies veur de helpers mit-ebracht en veur alleman een steek. Een dronk is een zit weerd en ze zatten mit de bienen in de vore, de ellebaogen op de kniën, uut hun bakkien te slurpen. Harm stund mit zien kommegien in de hand nog even

nao te praoten mit Grietien. Zi'j had vaste wat geheims; ze had een kleur en preut zo zachies en lachend vertelde ze hum wat. Hi'j kleurde ok, mar lachte niet en vreug bezorgd: "Toch waar?" "Ik geleuve 't vaste", zee zi'j en lachte weer... Toen gunk ze weer op huus an. Ze keek nog ies achterumme en lachte nog. Mar Harm niet...

"Zul 't toch waar wezen?", dacht hi'j. Hi'j kun 't haoste niet geleuven.



Voorjaar: Het land wordt geploegd.

Harm hef't drok

De tied gunk deur, de zomer had 't veurjoar op-evolg'd. Het weer was goed mit ofwisseling van warmte en regen, 't Gewas stund d'r mooi bi'j, allemaol reden veur de boer um tevreden en gelukkig te wezen. Dat was Harm ok wel, mar daorbi'j vake arg stille en dan dacht hi'j: "Zul 't waar wezen?", hoewel hi'j now wel beter wus.

Hi'j had dit jaor, 's aovends nao 't wark, meermaolen in de hof gaanks ewest. Dat was aanders Grietien heur domein. Hi'j much d'r de mest opbrengen en hum ummemaken, varder kun zi'j heur wel redder..., mar now had Harm d'r 't mieste an edaone. Zo had hi'j van 't jaor extra wark ehad mit tunieren, mar dat had hi'j best veur zien Grietien aover.

Toen ze al mit 't eerpelrooien gaanks waren, mus op een morgen een buurvrouw komen en toen die d'r was, zee ze dalijk, dat ze mar blieden zul. "Zu'k de dokter ok halen?", vreug Harm.

Ni'j leven - een jonge zeune

"Zorg ie eerst mar dat de kienders wegekoomt, die kunt wel naor ons huus gaon en daor een brökkien eten, veurdat ze naor skoele gaot". "Kiender, moeder is niet goed, ie muzzen mar naor vrouw Bargman zien huus gaon, gauw voortmaken heur", zo drung Harm de kiender an en nao moeder even gedag ezegd te hebben, waren Frèrik en kleine Diene de deure uut. Op anraoden van de buurvrouw spande Harm an, de dokter woonde een aordig endtien weg, en... d'r was haost bi'j. "Hoe is 't er mit", vreug hi'j an vrouw Bargman, toen hi'j d'r weer was mit de dokter. "Wel goed", zee ze, mar heur gezichte zee wat anders. "Gaot now mar hen, as 't zo wiedz is, zu'w oe wel roepen", zo drung zi'j op heur beurte hum de deure uut. Hi'j gooide een paar maanden en een vorke op de krulwag en belandde zo bi'j Hilbert. Iedere keer as hi'j een stamme of vieve erooid had, keek hi'j op, of ze hum ok reupen. Toen 't hum wat al te lange duurde, steuk hi'j de vorke in de grond en leup ies veur naor de kaamp; vrouw Bargman kwaamp net de baander uut en wenkte hum. "Hoe is 't?", was zien vraoge, toen hi'j wat dichter bi'j kwaamp. "Best heur, ie hebt een jonge zeune, ik fielesetere oe". Harm wol 't eerst niet gleuven, mar toen hi'j veur 't bedde stund en daorin een gelukkige moeder zag liggen mit een hiel klein koppien naost heur, toen was hi'j d'r ok zo bliede mit. Wat hi'j al lange had eweten, was now bevestigd: 't was toch waar!

Ote en kleine Albert

't Olde mense was op bedde ebleven, heur hulpe was toch niks weerd. 't Was net of ze zo now en dan wat preut, mar gien mense kun 't verstaon en veur naovraoge was now gien tied. Toen de buurvrouw de kleine Albert zien eerste pakkien an etrokken had, zee Grietien tegen heur: "Laot moeder hum eerst mar ies zien". Vrouw Bargman gunk mit hum naor de andere beddestee en lachend leut ze de jonge zeune zien: "Kiek ies Ote, hier he'j now de kleine Albert. Een stroef gezichte kwaamp teveurskien, toen 't olde mense heur ummedreide, mar of ze 't niet verstund of niet begreep, ze zee niks... "Hier he'j de kleine Albert", kwaamp d'r now wat harder uut. Toen begunde d'r wat töt heur deur te dringen, ze wordde wat onrustig en tastend in de duistere beddestee, zöchten heur handen naor wat, dat ze niet begreep. De buurvrouw heulp heur wat en toen ze dat stieve ronde pakkien in de handen had, skeen ze 't te begriepen. "Ao, mien Albert, mien Albert, bin ie daor weer, ik hebbe zo laank op oe ewacht, waar bleef ie toch?" Ze vreug dingen van olds, die gien van de anderen begreep. De dokter, die mit een kraante veur 't raam zat, stund op en gunk zachies naor de

beddestee. Hi'j keek zo even naor 't olde mense, mar zee d'r niks van. Kleine Albert gunk in de wiege, de dokter mit de buurvrouw hulpen Grietien en toen alles ten rowste op eruumd was, much Grietien 't kleine keerltien bi'j heur hebben. En zo vund Harm heur, gelukkig en bliede mit heur kleine skat.

't Giet niet goed met 't olde mense

Een tiedien later preut de dokter zachies mit Harm. 't Gunk over Ote, dat markte Grietien wel, al verstund ze 't niet. 't Olde mense zölf vatte d'r hielemaole niks van. Ze zat een klein poosien van de dag op heur stoeltien en mompelde zo now en dan wat binnensmonds. De aanderen trökken de skolders op, ze begrepen heur niet. Mar de dokter had d'r wel goeie kiek op. "Ze kan 't niet meer mit de harsens verwarren; ze hef op heur olde dag, vaag in 't verschiet, heur Albert nog ies weer zien komen. Ze is bevredigd en 't kan wezen, da'j heur niet laank meer bi'j oe hebt".



Een peinzende grootmoeder.

't Gemis

't Was uut ekomen, zoas de dokter 't ezegd had: 't Olde mense had de veraandering niet laank overleefd. Now 't stoeltien, dat zo laank dienst had edaone op zied van de taofel, naor de hoek van de keuken was verhuusd, now vuulde Harm een gemis, dat hi'j hum niet veur had kunnen stellen. Zi'j was vrogger altied zo'n dwarsdriever veur hum ewest, die hi'j in zien harte meermaolen verwenst had. Mar dat ze in latere jaoren zo'n steun veur hum ewest was, dat wurden hi'j now gewaar. As d'r een kalfien was, en zij reud: "k Zulle 't mar niet an-holden", dan deu hi'j 't mit een gerust harte weg. Of wel, mit 't verkopen van een varken: "Wacht nog mar wat", of "Doe 't mar weg". Mit weinig woorden gaf ze heur miening en die was deurgaons goed. 't Was de uutspraake van 't olde mense ewest, die hum dan aover zien beslutelooheid hen ehölpden had en dat miste hi'j now. 't Was hum eerst zo, asof hi'j waankel op een grote ruimte stund en nargens gien holvaste zag waar hi'j op steunen kun, wat hi'j, zo groot as hi'j was, nog zo hard neudig had. Och, 't Olde mense had toch ok zien goeie kanten ehad en 't was uiteindelijk Grietien zien moe...

Bertus Drent

EEN EEUW GELEDEN

Uit de "Dedemsvaartsche Courant" van het tweede kwartaal 1907.

6 April:

- Dinsdagnamiddag toen de scheepsjager J. Timmer met zijn paard een schip in de richting naar Sluis VII jaagde, overkwam hem een ongeluk, dat hem nog al vrij wat schade berokkende. Toen hij zich ongeveer ter hoogte van de kweekerij "Tottenham" bevond, werd zijn paard schichtig, sloeg op hol en rende naar de stal aan Sluis VI, waar het kwam te vallen, waardoor het een been brak. Naar men verneemt heeft T. het paard verkocht aan een koopman uit Meppel voor de slachtbank.

Verloren tusschen Balkbrug en Avereest een

gouden medaillon

en **beursje**, waarin een rijkdaalder en eenig kleingeld.

De eerlijke vinder zal voor terugbezorging aan 't Bureau van dit Blad beloond worden.

13 April:

- Sla dit niet over! Wegens verplaatsing der zaak worden al de nog voorradige schoenen voor DAMES, HEEREN en KINDEREN voor spotprijzen Opgeluimd. Aanbevelend J. v.d. Beek - Kalkwijk.
- Goud en Zilver WIJNANDOTTEN, zuiver ras, broedeieren à 10 ct. per stuk bij J.F. Pluim, Sluis 4, Avereest

VERSCH GEZOUTEN
Varkenskoppen, à 13 cts.
bij F. Schippers.
Sluis 6.

17 April:

- Door onbekende oorzaak ontstond heden Dinsdagmorgen ongeveer 7 uur brand in de woning van den winkelier K. Haasjes boven Sluis 6, mede bewoond door den koperslager J. Bralten, eigenaar van het perceel, en den bakker T. Dijkstra. De hulp der brandweer mocht niet baten: nagenoeg alles werd een prooi der vlammen. Naar wij vernemen waren de inboedels verzekerd. De winkelier H. was zoo gelukkig, dat hij na den brand een kistje, waarin een bedrag van f 250 aan papiergeld, mocht terugvinden, hoewel tamelijk beschadigd.

20 April:

- Getrouwd:

ANTONIUS M. WINKELMAN en WILLEMINA NOORDMAN, die mede namens wederzijdsche familie dank betuigen voor de ontvangen blijken van belangstelling. Dedemsvaart, 15 april 1907.

- Alvorens U een inkoop gaat doet van schoenwerk, bezoek dan eerst de SCHOENWINKEL van M. Philipson, Hoofdvaart nabij de MARKT, daar die

steeds gesorteerd is in alle soorten HEEREN-, DAMES- en Kinderschoenwerk. Degelijke WAAR en BIL-LIJKE prijzen. Zichtzendingen worden gaarne op aanvraag franco verzonden.

23 April:

- ONTVANGEN Prachtige nieuwe Schijfjes- en stukjes Appelen, à 30 ct. p. pond. Opruiming van Jarige voor 20 ct. p. pond, bij J. ALTEVEER.

27 April:

- VERKOOP van buiten gebruik gestelde goederen van het Rijksopvoedingsgesticht "Veldzicht" te Avereest en van hout.



Voorloopig Bericht

De ondergeteekende geeft door de-zen te kennen, dat de ZWOL-SCHE

Rund- en Varkenslagerij

met 1 Mei wordt verplaatst van de LANGEWIJK naar SLUIS 6 in in het nieuwe perceel, vroeger be-woond door den Heer Hullemann.

Onder minzame aanbeveling

A. M. Winkelman.

- Herv. Kerk te Oud Avereest. KERKVOOGDEN der Herv. Gemeente te Avereest, maken bekend dat de jaarlijksche verhuring der zitplaatsen zal plaats hebben op Zaterdag 4 Mei a.s. 's namiddags 4

uur. Namens kerkvoogden benoemd J. ten KATE, Wzn. Secr.

4 Mei:

Ter overname aangeboden:
de **KOEPEL**, staande
de **NED. HERV. PASTORIE**
Dedemsvaart.

- PRAAM. Notaris BERENDSEN zal op Woensdag 22 Mei, des namiddags, 1½ uur in 't Hotel Baving aan de Markt, publiek doen inzetten: Voor de wed. en Erven Hk. Haar Een houten Praam, genaamd "de vrouw Jentje", grote 74 oude scheepstonnen, liggende bij de Balkbrug.

8 Mei:

- Door den heer K. Ennik, Sluis 5, werd voor enkele dagen in een der grachten om de voormalige Ommerschans een prachtige vischotter gevangen, lang 1.17 meter en ongeveer 25 pond zwaar. Het dier werd van de hand gedaan voor negen gulden.

18 Mei:

- Naar wij vernemen is ernstig sprake van de vestiging van een hulppostkantoor tusschen sluis 6 en 7 in deze gemeente, hetgeen voor die dichtbevolkte omgeving natuurlijk van groot belang zou zijn met het oog op den grooten afstand van het postkantoor, waardoor o.a. de bestellingen niet zoo vroeg als wenschelijk is kunnen geschieden.

25 Mei:

- Een aantal verpleegden van

„Veldzicht” hebben Maandag jl. onder behoorlijk geleide een mooie Pinksterwandeling gemaakt en wel naar Hoozevee. Te Zuidwolde werd eenigen tijd rust gehouden en werd de inhoud van den bagagewagen, die den troep vergezelde met mondvoorraad en drinken, aangesproken. Te Hoozevee werd o.a. het station bezocht en vervolgens weder gemarcheerd naar Hollandscheveld, vanwaar de thuisreis verder per tram over Slagharen ging. 't Fanfare-corps begeleidde den stoet.

1 Juni:

Klerkje ter Secretarie.

Ter Secretarie kan **terstond** geplaatst worden

een klerkje,

slug van begrip en eene goede hand en zonder taalfouten schrijvende. Bij gebreke geschiktheid bestaat de gelegenheid zich volledig in de gemeente-administratie te bekwamen. Gegadigden hebben zich vóór **15 Juni a.s.** ter Secretarie aan te melden.

Burg. en Weth. van Avereest,
M. WYT Wzn. Burgem.
W. WEIDE Azn. Weth.
Avereest, 29 Mei 1907.

5 Juni:

Drie fietsers, richting Lutten-Avereest, een stoomfiets, richting Avereest-Lutten en een bocht in den weg bij de kweekerij "Tottenham" met belemmerd uitzicht, ziedaar alle

gegevens voor een te verwachten botsing, die Zondagmorgen ongeveer 7 uur, toen de omstandigheden zóó waren, dan ook niet uitbleef. Eén der drie, P.P. en de berijder der stoomfiets lagen na 't geval op den weg te spartelen, maar ge hebt het al begrepen dat beiden er gelukkig goed afkwamen. De "kar" van P. was momenteel onbruikbaar en moest door een ander rijwiel worden vervangen, waarna de tocht kon worden voortgezet. De stoomfiets was nog bruikbaar en tufte zijn berijder verder naar Hardenberg.

8 Juni:

- Uit de hand te koop: Een vruchtbaar BOERENERF met 18 Hectare land, waarvan 16 Hectare zeer vruchtbaar GROENLANE, zeer mooi gelegen in de Nbijheid van scholen en kerken. Te bevragen bij den eigenaar en bewoner G.H. WESSELS, Dedemsvaart.

PRAAM.

Notaris BERENDSEN zal op **Woensdag 12 Juni** 's middags 1 uur bij Baving doen inzetten:

de Praam

van WIECHER DAM, liggende in de Heinbaaswijk, groot 99 ton, met **best tuig, 2 groote ankers, met kettingen** en een **lier**.

12 Juni:

- BALKBRUG. Maandagmiddag had

bij de in aanleg zijnde tram Balkbrug-Meppel een ernstig ongeluk plaats. Eén der wagens, bestemd voor vervoer van materiaal deraileerde, met het gevolg, dat een polderwerker er onder geraakte. De geneesheer H.W. Mol was spoedig ter plaatse en constateerde inwendige kneuzing van het rechterbeen en den rechtervoet, doch niet van dien aard, dat amputatie dezer lichaamsdelen noodig was. Wederom blijkt hieruit het groote voordeel aan de Balkbrug een arts te bezitten.

15 Juni:

- Door den rijksveldwachter B. Schoemaker is Maandagmiddag achter slot en grendel gezet de bekende K.S. alhier, die in zeer abnormale toestand in de Wisseling met een bootje ongewenschte zwemoefeningen hield.

22 Juni:

- ROOKT STEEDS Het "Nieuwste Nieuws" (lucifers onnoodig). Aanbevelend, E. BLOK, Sigarenhandel

Hiermede bericht ongeteekende, dat hij aan zijn **Bier- en Koffiehuys**, een **vergunning** heeft verbonden.

Aanbevelend,
J. B. Haarmeljer,
Nieuweweg.

26 Juni:

- Tot klerkje ter secretarie alhier is benoemd Albert Zweers, terwijl tot schoonmaakster der school aan de Sponturfwijk is benoemd mej. G. Holleman.

Samenstelling,
Ria Rijnhart-Froeling
Janny Slot-Kelder

JOHANNES THEOBALDUS RUIJF, HANDEL IN ORGELS

Harmonium - huisorgel

Een harmonium is een huis- of kamerorgel. Het is een orgel met toetsen, registers en met tongen i.p.v. orgelpijpen. De wind om de tongen aan te blazen wordt door de speler zelf met trappers geproduceerd. Er werden ook harmoniums in kerkzalen geplaatst. Een kerkharmonium als vervanging voor een kerkorgel. De grote kerkharmoniums kwamen veelal uit Frankrijk of Amerika.

Het harmonium als muziekinstrument bestaat ruim twee eeuwen. De afgelopen vijftig jaren heeft het harmonium aan belangstelling sterk ingeboet. In de eerste helft van de vorige eeuw was de populariteit van het harmonium groot. Te vergelijken met de elektronische orgels van tegenwoordig. Zowel met harmoniumbouw, als met handel, het restaureren, het repareren en het stemmen

kon men zich een bestaan verwerven. Destijds had ook de Dedemsvaarter Johannes Theobaldus Ruijf een bestaan in handel en reparaties van harmoniums (huisorgels) en kerkharmoniums.

Johannes Theobaldus Ruijf

Johannes Theobaldus Ruijf (1899-1986) is geboren in Enschede. Zijn ouders woonden daar sinds een aantal jaren. Zij waren Dirk Ruijf en Wiepke van der Kamp. Vader Dirk Ruijf was huisschilder en afkomstig uit de gemeente Avereest (Dedemsvaart). Later is Dirk Ruijf met zijn gezin weer teruggekeerd naar Dedemsvaart, hij was toen ook hier weer huisschilder. Johannes Theobaldus Ruijf stond in 1921 bij zijn huwelijk met Fenje Keizer vermeld als bakker. Vanaf 1930 had hij een orgel- en harmoniumbedrijf. Na het overlijden van zijn eerste vrouw in 1949, is hij getrouwd met Maria Torbijn (1898-1962), ook zij was weduwe. Johannes Theobaldus Ruijf woonde destijds aan de Langewijk. Oudere leden van onze vereniging herinneren zich nog het grote harmonium dat Ruijf in zijn voorkamer had opgesteld.

J.Th. Ruijf in orgels

In het Handelsregister werd vermeld: "Orgelbouwer, piano- en harmoniummaker, stemmer, en orgel- piano- en harmoniumhandelaar." Voor zijn handel moest Johannes Theobaldus Ruijf beschikken over een fiets, want hij had klanten in de wijde omgeving. Het beschikken over een fiets was in de oorlog echter een probleem. Men moest toen een vergunning hebben voor het gebruik van een fiets. Johannes



Collectie Harmonium museum Drenthe

Een harmonium.



Collectie HVA

Rijwielvergunning 1942 voor J.Th. Ruijf.

Theobaldus Ruijf heeft in de oorlog een rijwielvergunning gehad voor zijn werk in de orgelhandel, de orgelbouw en zijn orgelreparatiebedrijf.

Jaren later (in 1957) is Ruijf weer uit het Handelsregister uitgeschreven. Hij was reeds een paar jaar eerder gestopt met zijn orgelbedrijf. Hij woonde toen in de Oranjestraat in Dedemsvaart. Het beëindigen van het bedrijf was zonder twijfel een gevolg van de terugval aan de populariteit van het harmonium. Er was toen in het geheel geen handel meer.

Het harmonium-reparatiebedrijf werd overgenomen door de heer Willem Booi, eerst aan de Hoofdvaart, later aan de Markt. Willem Booi had daarbij tevens een muziekhandel. Ook hij had klanten tot in de wijde omgeving. Booi heeft in zijn muziekhandel aan de Markt de opkomst van grammofoonplaten meegemaakt.

Activiteiten van Ruijf

Niet alleen huisorgels, maar ook aan kerken leverde Ruijf orgels. Aan de Ned. Herv. kerk van Helenaveen leverde hij een kerkharmonium. Dit instrument heeft echter plaats moeten maken voor een pijporgel. Het kerkharmonium is uiteindelijk in het Harmonium Museum Drenthe terecht gekomen. Ook in de Gereformeerde kerk te Hattem werd door Ruijf een kerkharmonium geplaatst. Hij heeft ook kerkorgels in de regio gerepareerd en gestemd. Dit deed hij o.a. voor de Ned. Herv. kerk te Coevorden. Het betrof hier waarschijnlijk een



Foto: Willem Wind

Aan de westzijde (l.) van dit pand (Langewijk 230) woonde J.Th. Ruijf.

harmonium of kerkharmonium in het toenmalige kerklokaal "Rehoboth" aan de Krimweg te Coevorden.

Jongste broer Peter Ruijf

De jongste broer van Johannes Theobaldus Ruijf was Peter Ruijf, de bekende declamator en voordrachtskunstenaar. Ook deze jongste broer werd bij de verkoop ingeschakeld. Zo ging Johannes Theobaldus Ruijf voor zijn verkoop ook langs bij verschillende kerkbesturen, als er eventuele kopers waren voor een harmonium of kerkharmonium. Om de verkoop te stimuleren werd bij de orgeldemonstratie door zijn jongere broer Peter Ruijf dan gedeclameerd.

Tenslotte

Dat de familie Ruijf creatieve leden had is bekend. Onze oudheidkamer bezit een interessant schilderij van vader D. Ruijf. Peter Ruijf heeft van declamatie en voordrachtskunst zijn beroep gemaakt.

HenkJan Krikke

Bronnen

- Dank aan de heren K.H.Brinkman en A.Schipper, mevr. A.J.Huisman-Meinders en mevr. H.Bakker-Lutterop
- W.Wind; In gesprek met Peter Ruijf, 80 jaar. (HVA 1993 nr 3)
- Gegevens over Johannes Theobaldus Ruijf zijn afkomstig van het HCO te Zwolle en ten dele van internet.
- Handelsregister, Kamer van Koophandel
- Rijwielvergunningen in oorlog in Avereest. In Oudheidkamer HVA
- Dedemsvaartse Courant, div. jaargangen.

DE FAMILIE VARWIJK EN ROTTERDAM

"De Titanic"

De Varwijkers hebben iets met Rotterdam, de stad van de Holland-Amerika Lijn, de stad van Jhr. Henri Reuchlin. In 1871 richtte zijn vader, Otto Reuchlin, samen met Antoine Plate de scheepvaart-onderneming "Plate-Reuchlin & Co" op. In 1873 werd deze onderneming omgedoopt tot de "N.V. Nederlandsch-Amerikaanse Stoomvaart Maatschappij Holland-Amerika Lijn". De familie Reuchlin was toonaangevend in de scheepvaartbranche. Daarom was het ook

vanzelfsprekend, dat Jhr. Reuchlin zich inscheepte als passagier op het grootste schip van de wereld: "De Titanic". Het zou een onzinkbaar schip zijn, het veiligste schip van de wereld. Men kwam superlatieven te kort om het te prijzen. Van de passagiers resten ons slechts de namen: De journalist William Stead, Jhr.Reuchlin en vele andere prominenten. Op de 14e april van het jaar 1912 liep het schip op een ijsberg. De onderzeese spits was scherp genoeg om het schip als met een reusachtige blikopener open te snijden. Jhr.Reuchlin verloor bij de scheepsramp het leven. Zijn zoon Jhr. Henri Reuchlin werd later directeur van de "Holland-Amerika Lijn". Na zijn pensionering is hij getrouwd met mevrouw Emmy Nedela. Samen hebben zij vele jaren in "Frisia State" aan de Moerheimstraat gewoond. Een aantal jaren was Jhr. Henri Reuchlin adviseur van onze vereniging. In hem hadden wij een adviseur van formaat. Hij stamde uit een oud geslacht. Zijn beroemde voorvader was Johann Reuchlin, een Duits humanist en jurist. Hij was hoogleraar Grieks en Hebreeuws te Ingolstadt en was een tijdgenoot van Luther, Melancton en Ulrich von Hütten. Hij was even beroemd als Erasmus, maar terwijl Erasmus'ster bleef stralen raakte Reuchlin in vergetelheid.

Varwijk en de "Holland-Amerika Lijn"

Gerard Varwijk Sr. bewaart altijd nog goede herinneringen aan de familie Reuchlin en de Holland Amerika Lijn.

Met name de jaren vijftig van de vorige eeuw waren bij uitstek emigratiejaren. Veel jonge gezinnen uit Dedemsvaart en omgeving zochten hun heil aan de overkant van de oceaan om daar een nieuw bestaan op te bouwen. De firma Varwijk zorgde ervoor, dat have en goed op de juiste wijze werden verscheept en zo ontstond een sterke band met de "Holland-Amerika Lijn" en de stad Rotterdam, want Rotterdam had zoveel meer. Het was ook de stad van opoe Herfst. Ook leefde in die tijd Rigardus Rijnhout, bijgenaamd de reus van Rotterdam. Als peuter was hij even lang als zijn leeftijdgenoten, maar vanaf zijn derde jaar ging hij harder groeien.



De reus van Rotterdam.

Collectie Gerard Varwijk

Hij bereikte een lengte van 2,37 meter en een lichaamsgewicht van 230 kilo. Als hij met zijn reusachtige gestalte door de stad liep keken de mensen hem nieuwsgierig na. Na een ongeluk met de fiets kon hij niet meer lopen en moest zich van een rolstoel bedienen. Om aan de kost te komen verkocht hij ansichtkaarten van zichzelf. Hij overleed in 1959 in een Leids ziekenhuis.

Hans Varwijk en de reus

Hans Varwijk bewaart nog altijd goede herinneringen aan de reus van Rotterdam, want hij staat samen met hem op de foto voor het gebouw van de "Holland-Amerika Lijn". Rotterdam is dus niet alleen de stad van Erasmus, Hugo de Groot, Jhr. Reuchlin, Pim Fortuyn en anderen, maar ook een beetje de stad van de familie Varwijk.

Gerard Varwijk en Peter W. van Buuren



De reus met enkele kinderen in Rotterdam.

Collectie Gerard Varwijk



Hans Varwijk en de reus.

COLOFON

SAMENSTELLING BESTUUR

voorzitter : B. Rooseboom
secretaris : J.H. Slot-Kelder
penningm. : J.E. Oosterveen-Kleis
vice-voorzit. : M. Wink
lid : M. Rijnhart-Froeling
lid : J.H.M. Dijkstra
lid : H. Olijve-Vleems
lid : A.P. Iunker

SECRETARIAAT

J.H. Slot-Kelder
telefoon 0523 - 615059
De Aak 58, 7701 LB Dedemsvaart
E-mail: info@hvavereest.nl
http://www.hvavereest.nl
Historische database via de website van de HVA

BANKRELATIE

Rabobank Vaart en Vecht
Rekeningnummer: 31.29.04.770

LIDMAATSCHAP

Wordt automatisch verlengd voor een jaar, tenzij twee maanden voor het einde van het kalenderjaar schriftelijk wordt opgezegd.

KOSTEN

Lidmaatschap € 15,50 per jaar
in het buitenland € 20,00 per jaar
Donaties vanaf € 17,50 per jaar

Indien u een machtiging hebt afgegeven voor automatische incasso, wordt € 1,- in mindering gebracht.
Losse nummers boekje € 4,-

REDAKTIE

P.W. van Buuren
J. Dekker
H.D.J. Krikke
P. Makaske
M. Rijnhart-Froeling
J. H. Slot-Kelder
K.H. Brinkman

REDAKTIE-ADRES

De Aak 58
7701 LB Dedemsvaart
telefoon 0523 - 615059

ADVISEURS

P. W. van Buuren en A.J. Pijlman

OUDEHEIDKAMER

adres: Oude Zuidwolderstraat 13
7701 AZ Dedemsvaart
telefoon 0523 - 615810
conservator: M.Rijnhart-Froeling
telefoon 0523 - 612871

OPEN 14/4-31/10

di: 14.00-17.00 uur
wo: 14.00-17.00 uur
do: 14.00-17.00 uur
za: 14.00-17.00 uur
zo: 14.00-17.00 uur

TOEGANG

voor leden, donateurs en inwonende kinderen van leden tot 16 jaar gratis
volwassenen € 2,00
kinderen (6 t/m 15 jr.) € 1,00
groepen (vanaf 10 pers.) € 1,50 pp
(incl. rondl. en kop koffie € 3,50 pp)
groepsbezoek na afspraak.

DRUK/VOORBEREIDING

D&P Offset B.V. tel 0523 - 617172
Moerheimstraat 83b
7701 CC Dedemsvaart

